

Ο καιόμενος

Τάκης Σινόπουλος

Ο ποιητής γεννήθηκε σε ένα χωριό έξω από τον Πύργο Ηλείας, στις 30 Μαρτίου 1917.

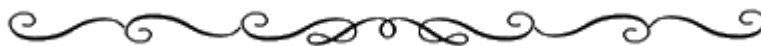
Σπούδασε ιατρική στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και πήρε μέρος στον ελληνοϊταλικό πόλεμο 1940-41 όπου έζησε και τις εμπειρίες του εμφυλίου πολέμου (1946-1949). Από το 1949 ως το θάνατό του ασκούσε το επάγγελμα του γιατρού στην Αθήνα ενώ παράλληλα ασχολήθηκε με την ποίηση και την κριτική.

Είναι ένας από τους σπουδαιότερους μεταπολεμικούς ποιητές. Οι περιοχές στις οποίες κινείται ποιητικά είναι οι εμπειρίες από την κατοχική και μετακατοχική περίοδο, όπως επίσης και ο σύγχρονος άνθρωπος με την υπαρξιακή του αγωνία.

Εισαγωγή

Το ποίημα είναι το πρώτο της συλλογής Μεταίχμιο Β' που περιλαμβάνει ποιήματα της περιόδου 1949-1955, προϊόντα εμπειρίας του Εμφυλίου και της ατμόσφαιρας που επικράτησε μετά τη λήξη του. Πρόκειται για μία δύσκολη περίοδο, τόσο γιατί η χώρα είχε περιέλθει σε δεινή οικονομική κατάσταση, όσο και γιατί τα πάθη του εμφυλίου ήταν ακόμη έντονα. Οι συνεχείς διώξεις, άλλωστε, εις βάρος των κομμουνιστών είχαν δημιουργήσει ένα έντονο κλίμα ανελευθερίας, με αποτέλεσμα οι πολίτες ν' αναγκάζονται να κρύβουν τις πραγματικές τους πεποιθήσεις, προκειμένου να γλιτώσουν απ' το αντικομμουνιστικό μένος της κυβέρνησης.

Το ποίημα αναφέρεται σε ένα τραγικό φαινόμενο της εποχής μας, την αυτοπυρπόληση, που αποτελεί την έσχατη μορφή προσωπικής διαμαρτυρίας διάφορων απελπισμένων ιδεολόγων. Είναι ένα πολιτικό αλλά όχι στρατευμένο ποίημα.

Το ποίημα

Κοιτάχτε! μπήκε στη φωτιά! είπε ένας απ' το πλήθος.
Γυρίσαμε τα μάτια γρήγορα. Ήταν
στ' αλήθεια αυτός που απόστρεψε το πρόσωπο, όταν του
μιλήσαμε. Και τώρα καίγεται. Μα δε φωνάζει βοήθεια.
Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου.
Είμαι από τη φύση μου φτιαγμένος να παραξενεύομαι.
Ποιος είναι τούτος που αναλίσκεται περήφανος;
Το σώμα του το ανθρώπινο δεν τον πονά;
Η χώρα εδώ είναι σκοτεινή. Και δύσκολη. Φοβάμαι.
Ξένη φωτιά μην την ανακατεύεις, μου είπαν.
Όμως εκείνος καίγονταν μονάχος. Καταμόναχος.
Κι όσο αφανίζονταν τόσο άστραφτε το πρόσωπο.
Γινόταν ήλιος.
Στην εποχή μας όπως και σε περασμένες εποχές
άλλοι είναι μέσα στη φωτιά κι άλλοι χειροκροτούνε.
Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο.

Θέμα του ποιήματος

Η αυτοπυρπόληση ενός απογοητευμένου ιδεολόγου ως μια μορφή έσχατης διαμαρτυρίας και η αντίδραση του πλήθους και του ποιητή.

Χρόνος

Τα χρόνια του Εμφυλίου πολέμου (1946-1949) και τα δύσκολα μετεμφυλιακά χρόνια («Η χώρα εδώ είναι σκοτεινή και δύσκολη») αλλά διαχρονικά θα μπορούσε να είναι κάθε εποχή στην οποία επικρατεί ανελεύθερο καθεστώς.

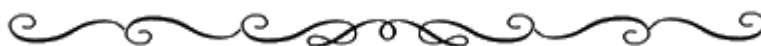
Χώρος

Η Ελλάδα στα χρόνια του Εμφυλίου πολέμου (1946-1949) και τα δύσκολα μετεμφυλιακά χρόνια αλλά και κάθε χώρα με ανελεύθερο καθεστώς.

Ο καιόμενος, ο χρόνος και η χώρα στην οποία βρίσκονται αποτελούν σύμβολα και λειτουργούν διαχρονικά.

Πρόσωπα

Ο καιόμενος, το πλήθος, ο ποιητής

Ενότητες

1. Στίχοι 1-4: Η προσοχή του πλήθους στρέφεται στον καιόμενο.

Κοιτάχτε! μπήκε στη φωτιά! είπε ένας απ' το πλήθος.
Γυρίσαμε τα μάτια γρήγορα. Ήταν
στ' αλήθεια αυτός που απόστρεψε το πρόσωπο, όταν του
μιλήσαμε. Και τώρα καίγεται. Μα δε φωνάζει βοήθεια.

Με την προτροπή **έκπληξης** ενός ανθρώπου από το πλήθος -μέρος του οποίου είναι κι ο ίδιος ο ποιητής- οι παριστάμενοι στρέφουν να δουν **το αδιανόητο γεγονός της αυτοπυρπόλησης ενός αγνώστου ανδρός**. “Γυρίσαμε” τα μάτια γρήγορα, σχολιάζει ο ποιητής, **εντάσσοντας με το α’ πληθυντικό πρόσωπο και τον εαυτό του στο απρόσωπο πλήθος**. Η εναλλαγή μεταξύ ρημάτων πρώτου πληθυντικού (γυρίσαμε, μιλήσαμε) και τρίτου ενικού (απόστρεψε, καίγεται, δε φωνάζει), **καθιστά σαφέστερη τη διάκριση ανάμεσα στο πλήθος και τη μοναδικότητα του ανθρώπου εκείνου** που με την ακραία πράξη του καθηλώνει όλους τους άλλους γύρω του.

Λίγο προτού ο άνθρωπος αυτός τυλιχτεί στις φλόγες οι άλλοι γύρω του, μαζί κι ο ποιητής, είχαν προσπαθήσει να του μιλήσουν, εκείνος ωστόσο είχε στρέψει το πρόσωπό του αλλού. **Η απροθυμία του αυτή να επικοινωνήσει με τους ανθρώπους γύρω του, φανερώνει, όχι μόνο την απόλυτη προσήλωση που είχε σε ό,τι ετοιμαζόταν να κάνει, αλλά και την περιφρόνησή του απέναντι στο αμέτοχο πλήθος**. Ο άνδρας αυτός γνωρίζει ήδη την παθητικότητα που χαρακτηρίζει την πλειονότητα των συμπολιτών του, γνωρίζει ήδη πως προτιμούν την ασφάλεια που τους παρέχει η υποταγή στη θέληση των κυβερνώντων. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, **επιλέγει μια τόσο ακραία πράξη, στην προσπάθειά του να δείξει πόσο σημαντικό είναι να παλεύει κανείς για τα πιστεύω και τα ιδανικά του**.

2. Στίχοι 5-13: Ο ποιητής διαφοροποιείται από το πλήθος και εκφράζει τα συναισθήματά του.

«Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου.
Είμαι από τη φύση μου φτιαγμένος να παραξενεύομαι»

Παράλληλα με το δράμα του καιόμενου ανδρός, μας δίνονται και **οι πρώτες σκέψεις του ποιητή**, ο οποίος εκφράζει την **επιθυμία να αγγίξει με το χέρι του τον άνθρωπο αυτό**· ένδειξη του **θαυμασμού** που αισθάνεται για την πράξη αυτή που **μοιάζει να ξεπερνά τα ανθρώπινα μέτρα**.

Ο ποιητής **διστάζει**, ωστόσο, δεν ξέρει αν πρέπει να τον πλησιάσει, αν πρέπει να κάνει κάτι ή όχι. Μέσα του **αισθάνεται έντονη περιέργεια** γι' αυτό που συμβαίνει μπροστά του. Είναι, άλλωστε, φτιαγμένος από τη φύση του να παραξενεύεται, όπως σχολιάζει, αλλά **δεν είναι σίγουρος για το ποια στάση πρέπει να κρατήσει**.

Άξιο προσοχής πως **ο ποιητής δεν εκφράζει τη σκέψη να παρέμβει δραστικά για τη σωτηρία του ανδρός**. Η πράξη της αυτοπυρπόλησης θα μείνει ως **αντικείμενο παρατήρησης**, ως **αφορμή προβληματισμού**, αλλά **δε θα παρεμποδιστεί**. Η θυσία αυτού του ανθρώπου θα φτάσει μέχρι το τέλος, χωρίς κάποια μάταιη απόπειρα διάσωσης, η οποία θα αλλοίωνε το χαρακτήρα και θα απέτρεπε το πλήρες φανέρωμα της αποφασιστικότητας του ανθρώπου αυτού.

«Ποιος είναι τούτος που αναλίσκεται περήφανος;
Το σώμα του το ανθρώπινο δεν τον πονά;»

Ο καιόμενος άνδρας **ξεπερνά τις αδυναμίες της ανθρώπινης φύσης**, υπερνικά τον **βασανιστικό πόνο** του φλεγόμενου σώματός του, και **στέκει μες στη φωτιά με την υπερηφάνεια ενός σύγχρονου μάρτυρα**. Επιδεικνύει έτσι **μια αποφασιστικότητα** που προκαλεί **εξαιρετική εντύπωση** σε όποιον τον αντικρίζει.

Η εύλογη απορία για το πώς γίνεται να καίγεται ζωντανός και να μην εκδηλώνει τον πόνο που αισθάνεται, έρχεται να τονίσει με **εναργή τρόπο το μέγεθος της αποφασιστικότητάς του**, αλλά και **την ένταση της πίστης που τον έχει οδηγήσει στην πράξη αυτή**. Είναι τόσο **απόλυτα αφοσιωμένος στα ιδανικά του**, ώστε υπομένει τον φρικιαστικό αυτό θάνατο με πλήρη καρτερία. **Σαν να λέει σε όσους τον παρατηρούν πως αυτά για τα οποία πεθαίνει, αξίζουν κάθε πιθανή θυσία**.

«Η χώρα εδώ είναι σκοτεινή. Και δύσκολη. Φοβάμαι.
Ξένη φωτιά μην την ανακατεύεις, μου είπαν».

Το ποίημα προχωρά με **εναλλαγές ανάμεσα στην περήφανη στάση του ανθρώπου που καίγεται ζωντανός και του ποιητή που τον παρακολουθεί με φόβο και δισταγμό**. Από τη μία έχουμε εκείνον που είναι πρόθυμος να πεθάνει για να στηρίξει και να υπερασπιστεί τις ιδέες του, κι από την άλλη έχουμε τον **ποιητή –εκφραστή του πλήθους, εκφραστή της πλειονότητας των πολιτών εκείνης της περιόδου–**, ο οποίος δεν τολμά να εκφράσει τη συμπάθειά του ή και την ομογνωμοσύνη του με τον καιόμενο.

Η χώρα είναι σκοτεινή και δύσκολη. Η χώρα περνά μια περίοδο κατά την οποία η υποψία και μόνο πως κάποιος έχει αντίθετες πεποιθήσεις απ' αυτές της κυβέρνησης κινδύνευε με εξορία ο ίδιος και με πλήρη οικονομική εξαθλίωση η οικογένειά του. Οι πολίτες, έτσι, γίνονται εξαιρετικά **επιφυλακτικοί και φοβούνται** όχι μόνο να εκφράσουν τα πραγματικά πιστεύω τους, αλλά **ακόμη και να συσχετιστούν με ανθρώπους που κρίνονται ύποπτοι από τους κυβερνητικούς και την αστυνομία**.

Ξένη φωτιά μην την ανακατεύεις, σχολιάζουν οι άνθρωποι της εποχής, εκφράζοντας μια **στάση που προτάσσει το όφελος της φιλήσυχης και ασφαλούς ζωής έναντι στην ενεργή διεκδίκηση και**

υπεράσπιση των ιδανικών και της ελευθερίας. Η πλειονότητα των πολιτών επιλέγει να αδιαφορήσει για τα μεγαλύτερα ιδανικά, προκειμένου να της δοθεί το δικαίωμα να ζήσει έστω την περιορισμένη και ανελεύθερη ζωή του ατομικού βίου. Οι περισσότεροι πολίτες προτιμούν να θυσιάσουν την ελευθερία τους και το δικαίωμά τους να έχουν και να εκφράζουν τις δικές τους απόψεις, με αντάλλαγμα την ευκαιρία να ζήσουν ανενόχλητοι από την εξουσία.

Ανάμεσα στον αγώνα και στην αυτοθυσία για ένα καλύτερο αύριο για όλους και σε μια ζωή περιχαρακωμένη μες στα όρια που θέτει η εξουσία, **ελάχιστοι είναι αυτοί που επιλέγουν το δρόμο της διεκδίκησης.** Το πλήθος επιλέγει τη στέρψη της ελευθερίας του, επιλέγει να αφήσει τους κυβερνώντες και τους κρατούντες να κάνουν ό,τι θέλουν, **αρκεί οι ίδιοι να διασφαλίσουν την ησυχία τους.** Σε μια χώρα που οι άνθρωποί της έχουν πολλάκις θυσιαστεί στο όνομα της ελευθερίας, **οι κυβερνώντες μέσω του φόβου και της απειλής έχουν κατορθώσει το αδιανόητο, έχουν καταφέρει να υποτάξουν πλήρως τους πολίτες,** έχουν καταφέρει να τους **καθηλώσουν** σ' ένα **πλέγμα φόβου και ανασφάλειας,** ώστε να μη διεκδικούν απολύτως τίποτα, ώστε να μην παρεμποδίζουν την ασυδοσία της εξουσίας.

«Όμως εκείνος καίγονταν μονάχος. Καταμόναχος.
Κι όσο αφανίζονταν τόσο άστραφτε το πρόσωπο.
Γινόταν ήλιος»

Κι όμως, **σε τι αντίθεση με τους πολλούς βρίσκεται αυτός ο άνθρωπος.** Καίγεται μονάχος του καταμόναχος· η λέξη **μονάχος επαναλαμβάνεται και με επίταση, ώστε να δοθεί με ιδιαίτερη έμφαση το γεγονός πως μόνος του αυτός ο άνδρας τολμά να εκφράσει την αντίθεσή του στο φόβο που έχει επιβάλει η εξουσία, μόνος του αυτός τολμά να πεθάνει για τα ιδανικά του.**

Από τη μία το **υποταγμένο πλήθος** κι από την άλλη **αυτός μόνος του να καίγεται ζωντανός,** σε μια **αυτόβουλη** **θυσία** που έρχεται να δείξει στους άλλους το μόνο δρόμο απέναντι στην **ανελευθερία.** Ο άνθρωπός αυτός επιλέγει το θάνατο απ' το να ζει σε μια επιβεβλημένη αδράνεια, χωρίς να έχει το δικαίωμα να διεκδικήσει γι' αυτόν και τους δικούς του μια καλύτερη ζωή. **Ο άνθρωπος αυτός επιλέγει το δρόμο της αντίστασης απέναντι στο φόβο και στην ανασφάλεια, απέναντι στην αντιδημοκρατική κυβέρνηση· και το κάνει αυτό με πλήρη αποφασιστικότητα.**

Καθώς το σώμα του αφανίζεται απ' τις φλόγες, το πρόσωπό του αστράφτει, γίνεται ήλιος. **Ο άνθρωπος αυτός όσο περισσότερο χάνει τη σωματική του υπόσταση, τόσο περισσότερο γίνεται ένα σύμβολο, ένας ήρωας, σε μια εποχή όπου οι πολίτες έχουν απολέσει την αγωνιστικότητά τους.** Η **θυσία του θα στέκει ως παράδειγμα, ως διαρκές κίνητρο για εκείνους που θέλουν να αντισταθούν στην απαράδεκτη προσπάθεια της κυβέρνησης να επιβάλει ένα συγκεκριμένο τρόπο σκέψης -τον τρόπο που διασφαλίζει τα συμφέροντά της- διώκοντας μέχρι την πλήρη εξαθλίωση εκείνους που αρνούνται να υποταχθούν στο συστηματικό εκφοβισμό και στη συστηματική στέρψη της ελευθερίας.**

3. Στίχοι 14-16: Ο ποιητής, γενικεύοντας, εκφράζει τις σκέψεις και το δικασμό του με βάση αυτό που βίωσε προηγουμένως.

«Στην εποχή μας όπως και σε περασμένες εποχές
άλλοι είναι μέσα στη φωτιά κι άλλοι χειροκροτούν.
Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο»

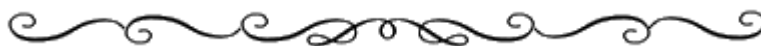
Ο ποιητής, ωστόσο, **αντιλαμβάνεται πως το παράδειγμα του καιόμενου άνδρα θα έχει περιορισμένο μόνο αντίκτυπο,** καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι **δεν είναι διατεθειμένοι να προβούν σε θυσίες και σε ηρωικές πράξεις.** Τους είναι πιο εύκολο να περιμένουν από κάποιον άλλο να

επιτελέσει το δύσκολο έργο της διεκδίκησης, **τους είναι πιο εύκολο να παρατηρούν εκ του ασφαλούς**, περιμένοντας από κάποιον άλλον να θυσιαστεί, να παλέψει και ίσως να κερδίσει κάτι, που θα ωφελήσει κι αυτούς.

Το ηρωικό σθένος προηγούμενων εποχών έχει παρέλθει, καθώς οι περισσότεροι άνθρωποι προτιμούν πλέον να κοιτάζουν τη δουλειά τους, να μένουν **αμέτοχοι** και **να μη διακινδυνεύουν** την ασφάλεια της **περιορισμένης** ιδιωτικής τους ζωής. Έτσι, την ώρα που κάποιος άλλος θυσιάζεται για εκείνους, που καίγεται ζωντανός για να τους παρακινήσει σε δράση, εκείνοι κοιτούν **έκπληκτοι**, νιώθουν ίσως και **θαυμασμό** για το **θάρρος** του, κάποτε **επικροτούν κιόλας την πράξη** του, **αλλά δεν εγκαταλείπουν τη σιγουριά της απάθειάς τους**.

Ο κίνδυνος που συνοδεύει την προσπάθεια διεκδίκησης, **ο φόβος απέναντι στην πανταχού παρούσα κυβέρνηση, κάμπει την αγωνιστικότητα των πολιτών**, οι οποίοι **έχουν μεταλλαχθεί πια σε φιλήσυχους και αμέτοχους παρατηρητές**. Η **θυσία** του άλλου ανθρώπου γίνεται κυρίως ένα ακόμη **θέαμα άξιο προσοχής**, αλλά **σε καμία περίπτωση δεν έχει τόση δύναμη, ώστε να τους βγάλει από το τέλμα της απραξίας**. Έτσι, το δικαίωμα στην ελευθερία, το δικαίωμα σε μια δικαιότερη κοινωνία, κατακρημνίζεται μπροστά στους **δουλικά φερόμενους πολίτες**, που **αδυνατούν να αντιληφθούν την αξία μιας κοινωνίας ελεγχόμενης, όχι από τους άπληστους κρατούντες, αλλά από τους ίδιους τους πολίτες**.

Κι ο ποιητής μοιράζεται στα δυο. Ο ποιητής **μετέχει και του δράματος του καιόμενου ανδρός**, αλλά και της **απάθειας του πλήθους**, που στέκει εκεί χειροκροτώντας, **χωρίς ωστόσο να παρακινείται σε δράση**, χωρίς ωστόσο να παραδειγματίζεται από τη **θυσία του συμπολίτη τους**.

Κεντρική ιδέα

Σε δύσκολες καταστάσεις κάποιοι άνθρωποι αγωνίζονται και θυσιάζονται και κάποιοι άλλοι περιορίζονται στο να θαυμάζουν την πράξη τους από μακριά. Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο. Αναγνωρίζει τον ηρωισμό και την αξία της θυσίας αυτών που θυσιάζονται, όμως λειτουργεί όπως και το υπόλοιπο πλήθος, νιώθοντας ενοχές γι' αυτό του το διχασμό.

Ο τίτλος του ποιήματος

Ο καιόμενος δεν είναι κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο που αυτοπυρπολήθηκε την εποχή του ποιητή.
Ο καιόμενος μπορεί να είναι:

- **Ο απογοητευμένος ιδεολόγος κάθε εποχής**, που θυσιάζει τη ζωή του καταφεύγοντας έτσι σε μια έσχατη πράξη διαμαρτυρίας για κάποια κατάσταση στην οποία αντιτίθεται. Πιεσμένος από τις σκοτεινές συνθήκες της εποχής του, διαλέγει αυτού του είδους την αυτοκτονία, διαμαρτυρόμενος για τη στέρηση της ελευθερίας και τη διάψευση των οραμάτων του.
- **Ο ίδιος ο ποιητής**, ο οποίος «καίγεται» μέσα στα τόσα κοινωνικά προβλήματα και ηθικά αδιέξοδα, ο οποίος βασανίζεται από την αμφιταλάντευση ανάμεσα στην ηρωική πράξη, την οποία θαυμάζει, και στο φόβο του και την ταύτισή του με το πλήθος, που τον κάνει να μένει ένας απλός παρατηρητής.
- **Ο κάθε άνθρωπος** που βρίσκεται αντιμέτωπος με κάποιο ηθικό αδιέξοδο και από το οποίο δε βρίσκει τρόπο να ξεφύγει.

Με τη χρήση μετοχής ενεστώτα, **καιόμενος**, ο ποιητής παρουσιάζει την πράξη του ως **παροντική** αλλά ταυτόχρονα και **διαχρονική** αφού πυρπολείται τώρα μπροστά σε όλους, μπροστά στα μάτια μας, υποβάλλει τον εαυτό του σε **ένα μαρτύριο που διαρκεί ώρα**.

Η αιτία της θυσίας του

Δε δηλώνεται μέσα στο ποίημα αλλά πρέπει να αναζητηθεί:

- στο ανελεύθερο πολιτικό καθεστώς που επικρατούσε στη Ελλάδα κατά τα χρόνια του Εμφυλίου πολέμου (1946-1949) και τα δύσκολα μετεμφυλιακά χρόνια.
- στην οργή και την αποστροφή που προκαλεί στον καιόμενο η στάση του αδιάφορου και συμβιβασμένου πλήθους.

Η στάση και η συμπεριφορά του καιόμενου

- **Αφοσιωμένος** στους δικούς του **υψηλούς στόχους**, δείχνει **αποστροφή** και **περιφρόνηση** στο **αδιάφορο, ανεύθυνο και συμβιβασμένο πλήθος** ('Ήταν στ' αλήθεια... μιλήσαμε)
- **Σταθερός** στην απόφασή του, **δε μετανιώνει** και **δε ζητά τη βοήθεια κανενός** για να τον ανακουφίσει ή να ματαιώσει τη θυσία του. Η πράξη του είναι **ενσυνείδητη, γι' αυτό και η ψυχική του δύναμη είναι τεράστια** (Και τώρα καίγεται. Μα δε φωνάζει βοήθεια).
- Όχι μόνο **δε μετανιώνει για την πράξη** του αλλά **είναι περήφανος γι' αυτήν** και **έχει επίγνωση της αξίας της** (αναλίσκεται περήφανος).
- Διαθέτει **τόση ψυχική δύναμη** και **τόσο κουράγιο**, που ο **σωματικός πόνος δεν τον αγγίζει**, τον αφήνει αδιάφορο (Το σώμα το ανθρώπινο δεν τον πονά;)
- **Ενεργεί μονάχος, καταμόναχος**, όπως και όλοι οι άνθρωποι που κάνουν πράξεις ξεχωριστές και ηρωικές. Το επίθετο καταμόναχος δείχνει το **μέγεθος της μοναξιάς του από την οποία αντλεί και το θάρρος της αυτοθυσίας του** (Όμως εκείνος καίγονταν μονάχος. Καταμόναχος).

Η αξία της θυσίας του

Ο καιόμενος αφενός **αναλίσκεται σωματικά** αλλά **όσο καίγεται το πρόσωπό του, τόσο λάμπει, εκπέμπει φως, αστράφτει**. Η **σωματική φθορά συνεπάγεται την ηθική εξύψωση του αυτοπυρπολούμενου**, οποίος **καθαγιάζεται, εξαυλώνεται**, οδηγείται στην **κάθαρση**, γίνεται **σύμβολο**, γίνεται **φως**, για να φωτίζει με το παράδειγμά του και τους υπόλοιπους (βλ. Γ. Ρίτσος, Αποχαιρετισμός).

Η στάση του πλήθους

Στην **αρχή το πλήθος ξαφνιάζεται** βλέποντας τον άνθρωπο που μπήκε με τη θέλησή του στη φωτιά (Κοιτάχτε. Μπήκε στη φωτιά) αλλά **παρακολουθεί χωρίς ν' αντιδρά**. Η γενικότερη στάση του όμως **συμπυκνώνεται στο στίχο «ζένη φωτιά μην την ανακατεύεις»**. Είναι μια **στάση παθητική**, είναι μια στάση **ανθρώπων που μένουν αδρανείς**, που **επιλέγουν να μην εμπλακούν ενεργά** σε σημαντικά γεγονότα ή καταστάσεις δύσκολες και προβλήματα, **αποφεύγοντας έτσι να θέσουν τον εαυτό τους σε κίνδυνο**. Ωστόσο **θαυμάζουν και επικροτούν τις ηρωικές πράξεις**, (...άλλοι χειροκροτούνε) όπως αυτή του καιόμενου **αλλά από απόσταση, νιώθοντας ασφαλείς ότι ο κίνδυνος δεν τους απειλεί**.

Η στάση και ο ρόλος του ποιητή

Αρχικά ο ποιητής νιώθει, όπως και οι άλλοι, έκπληξη στη θέα του καιόμενου. Έχει την πρόθεση να τον πλησιάζει, να τον αγγίζει, να του συμπαρασταθεί, να πάει με το μέρος του, να ταυτιστεί μαζί του. Όμως διστάζει. Φοβάται μήπως η πράξη του θεωρηθεί πράξη διαμαρτυρίας ενάντια στην εξουσία (Η χώρα είναι σκοτεινή και δύσκολη). Βολεύεται έτσι από τη συμβουλή του πλήθους που του συνιστά να μην ανακατευτεί (ζένη φωτιά μην την ανακατεύεις). Τελικά δεν πλησιάζει τον καιόμενο και περιορίζεται να τον θαυμάζει από μακριά.

Ο ποιητής μέσα από τη στάση του αυτή εκφράζει το δικό του προβληματισμό για το δικό του ρόλο αλλά και το ρόλο γενικά των σκεπτόμενων ανθρώπων απέναντι στα κοινωνικά δρώμενα. Έχει το δικό του, ιδιαίτερο, ποιητικό τρόπο να βλέπει τα πράγματα. Δεν είναι άνθρωπος της δράσης, αλλά μπορεί να αντιλαμβάνεται το δράμα και τα αδιέξοδα της εποχής του, τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Ανάμεσα στις δύο κατηγορίες ανθρώπων, από τη μια των ιδεολόγων που τολμούν να δράσουν και να θυσιάσουν για αυτά που πιστεύουν (όπως ο καιόμενος) και από την άλλη των ανθρώπων, που τηρούν μια στάση παθητική, θαυμάζοντας από μακριά τις ηρωικές πράξεις (όπως το πλήθος) ο ποιητής μένει μετέωρος, μοιράζεται στα δυο, διχάζεται. Δεν ξέρει ποιον να ακολουθήσει. Το σίγουρο είναι ότι νιώθει ενοχές γι' αυτό του το διχασμό, γι' αυτή του την αμφιταλάντευση.

Η διαχρονικότητα στο ποίημα

Γράφοντας το ποίημα ο Σινόπουλος έχει στο νου του το καθεστώς βίας και ανελευθερίας που επικρατούσε στην Ελλάδα στα χρόνια του Εμφυλίου και μετά τη λήξη του. Όμως το ποίημά του αποκτά διαχρονικότητα, αν σκεφτούμε ότι παρόμοιες πράξεις, όπως αυτή του καιόμενου έγιναν και σε άλλα μέρη και σε άλλες εποχές.

Αυτή η διαχρονικότητα φαίνεται καθαρά στην τελευταία ενότητα του ποιήματος: Στην εποχή μας... μοιράζεται στα δυο. Στους στίχους αυτούς η παρουσίαση του περιστατικού της αυτοπυρπόλησης έχει ολοκληρωθεί και ο ποιητής εκφράζει πια τις σκέψεις του. Με βάση αυτά που βίωσε προχωρεί σε γενικεύσεις αναφέροντας την αντίθεση που παρατηρείται στην εποχή μας αλλά και σε περασμένες εποχές ανάμεσα στους ήρωες και στο πλήθος. Οι πρώτοι έχουν την ψυχική δύναμη να θυσιάσουν γι' αυτά που πιστεύουν ενώ το πλήθος επικροτεί την πράξη τους αλλά μένει παθητικό και παρακολουθεί από μακριά. Ο ποιητής και κάθε σκεπτόμενος άνθρωπος ευαισθητοποιείται απέναντι στους ήρωες που θυσιάζονται όμως ο ίδιος δεν μπορεί να θυσιαστεί. Έτσι μένει μετέωρος, διχασμένος, χωρισμένος στα δυο.

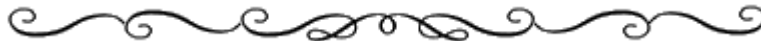

Η τεχνική του ποιήματος

- Το ποίημα δίνεται αφηγηματικά με πρόδηλα τα στοιχεία του **εσωτερικού μονολόγου**, καθώς ο ίδιος ο ποιητής αποκαλύπτει τις σκέψεις που του προκαλεί το πρωτόγνωρο αυτό γεγονός, η απρόσμενη αυτή πράξη αυτοθυσίας. Έντονα είναι επίσης και τα **δραματικά στοιχεία**: ο διάλογος και ο μονόλογος του ποιητή, τα πρόσωπα και η δράση τους, η χρήση αποφθεγματικού λόγου, η απουσία περιγραφών, ο πυκνός λόγος, και η κλιμάκωση των συναισθημάτων.
- **Γλώσσα και ύφος**: Ο ποιητής χρησιμοποιεί μια **λιτή γλώσσα**, με **μικρές, κοφτές** και μερικές φορές **ελλειπτικές προτάσεις**. Χρησιμοποιεί **πολλά ρήματα** ενώ **απουσιάζουν οι περιγραφές**.
- Αρχικά χρησιμοποιεί στα ρήματα **α' πρόσωπο πληθυντικού** ⇒ **ταύτιση του ποιητή με το πλήθος** ενώ στη συνέχεια **α' ενικού** ⇒ **διαφοροποίησή του από το πλήθος**.
- **Οι χρόνοι των ρημάτων** εναλλάσσονται: άλλοτε είναι **παρελθοντικοί** (γυρίσαμε, ήταν) και άλλοτε **παροντικοί** (καίγεται, δε φωνάζει). Ο **ενεστώτας** χρησιμοποιείται, όταν ο ποιητής θέλει να **περιγράψει αυτά που νιώθει και σκέφτεται βλέποντας την πράξη του καιόμενου** όπως και τον προβληματισμό και τα συμπεράσματά του.
- **Εικόνες** με κυρίαρχη αυτήν του ήρωα που μπαίνει στη φωτιά.

Ιδέες

Έχει ιδιαίτερη σημασία να προσεχθεί η επιλογή της **αυτοπυρπόλησης**, καθώς **δεν πρόκειται για μια απλή πράξη αυτοχειρίας**. Αν επρόκειτο για απλή αυτοκτονία, θα μπορούσε να επιλεχθεί ένας άλλος τρόπος που θα επέφερε έναν ακαριαίο θάνατο. Ωστόσο, εδώ θέλει να **τονιστεί η απόλυτη αποφασιστικότητα αυτού του ανθρώπου και η απόλυτη πίστη του στα ιδανικά για τα οποία θυσιάζει τη ζωή του**. Έτσι, τον βλέπουμε να **τυλίγεται στις φλόγες χωρίς να φωνάζει, χωρίς να ζητά βοήθεια**. Υπομένει τους **φρικτούς πόνους** και την **αγωνία του θανάτου**, με **πλήρη αυτοσυγκράτηση**. Θέτει τα πιστεύω του πάνω και **πέρα απ' τη δική του ζωή, την οποία προτιμά να θυσιάσει προκειμένου να συμβάλει στην αφύπνιση των συνανθρώπων του**, αλλά και στην **πλέον δραματική δήλωση της αξίας που έχει για τον άνθρωπο η ελευθερία να εκφράζει και να διεκδικεί την πραγμάτωση των ιδανικών του**.

Για τη συγγραφή των σημειώσεων χρησιμοποιήθηκε υλικό από την ιστοσελίδα / blog του Κωνσταντίνου Μάντη όπως επίσης και από διάφορες πηγές του διαδικτύου.

1. Ποιες σημασίες μπορεί να έχει ο τίτλος του ποιήματος: «Ο καιόμενος»;

Ο τίτλος του ποιήματος «Ο καιόμενος» έχει περισσότερες από μια σημασίες. Αρχικά είναι ο άνθρωπος που αυτοπυρπολείται, για να διαμαρτυρηθεί στις κοινωνικές, πολιτικές ή ιδεολογικές αδικίες της εποχής του. Καιόμενος είναι ο άνθρωπος που θυσιάζεται θεληματικά για ένα καλύτερο μέλλον. Μεταφορικά «καιόμενος» είναι και ο ίδιος ο ποιητής, επειδή βρίσκεται σε αδιέξοδο και δεν ξέρει ποια στάση να ακολουθήσει.

Γενικότερα, ο τίτλος του ποιήματος ίσως αναφέρεται στη θέση όλων των πνευματικών ανθρώπων μπροστά στα προβλήματα της εποχής τους. Οι πνευματικοί άνθρωποι δεν μπορούν να λύσουν αυτά τα προβλήματα και γι' αυτό στενοχωριούνται. Τελικά, ίσως «καιόμενος» είναι ο κάθε άνθρωπος που βρίσκεται σε αδιέξοδο, αλλά δεν μπορεί να ξεφύγει από αυτό.

2. Ποια είναι η στάση του πλήθους απέναντι στη μαρτυρική πράξη του καιόμενου;

Το πλήθος παρακολουθεί με έκπληξη και περιέργεια τη θυσία του καιόμενου. Αντιμετωπίζει με απάθεια τον άνθρωπο, που αυτοπυρπολείται μπροστά τους. Συγκινείται επιφανειακά, αλλά δε συνειδητοποιεί το σκοπό της θυσίας. Ο «καιόμενος» είναι απλώς ένα θέαμα, που όλοι τρέχουν να δουν.

Το πλήθος αδιαφορεί για την τύχη του καιόμενου. Ακόμη, συμβουλεύει τον ποιητή να μην ανακατευτεί, για να μη θέσει τη ζωή του σε κίνδυνο. Το πλήθος θαυμάζει τη θυσία του καιόμενου, αλλά δεν είναι διατεθειμένο να την ακολουθήσει.

Το πλήθος αποτελείται από εφησυχασμένους ανθρώπους, που δεν ασχολούνται με τα προβλήματα της εποχής τους.

3. Πώς διαγράφεται μέσα στο ποίημα ο ρόλος του ποιητή;

Ο ρόλος του ποιητή μέσα στο ποίημα είναι τραγικός, επειδή βρίσκεται σε αδιέξοδο. Ο ποιητής διστάζει και αναρωτιέται πώς αντέχει ο καιόμενος τους πόνους. Ο καιόμενος βρίσκεται σε καλύτερη θέση από τον ποιητή.

Ο άνθρωπος που πυρπολείται λυτρώνεται και γίνεται σύμβολο. Όμως, ο ποιητής βρίσκεται σε δίλημμα και δεν μπορεί να βρει τη λύτρωση (τη λύση) στα ερωτήματα που τον απασχολούν. Από τη μια μεριά θέλει να ακολουθήσει την ηρωική στάση του καιόμενου, αλλά από την άλλη δεν έχει το κουράγιο να αυτοθυσιάσει. Τελικά, ο ποιητής υποχωρεί μαζί με το πλήθος. Στην πραγματικότητα ο ποιητής διαφέρει από το πλήθος. Δεν είναι απλός θεατής, αλλά συμμετέχει ψυχικά στη θυσία του καιόμενου. Το γεγονός ότι γράφει ένα ποίημα για τη θυσία αυτού του ανθρώπου, δείχνει ότι επιδοκιμάζει τη στάση του.

